

SOLIDARNOSTNI SKLAD

Solidarnostni sklad Evropske unije omogoča EU, da v primeru hude naravne nesreče nudi finančno pomoč prizadeti državi članici, državi pristopnici ali regiji.

PRAVNA PODLAGA

Tretji odstavek člena 175 in člen 212(2) Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU), Uredba sveta (ES) št. 2012/2002 z dne 11. novembra 2002 o ustanovitvi Solidarnostnega sklada Evropske unije in Uredba (EU) št. 661/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 2012/2002 o ustanovitvi Solidarnostnega sklada Evropske unije.

CILJI

Solidarnostni sklad Evropske unije omogoča EU, ki deluje kot organ, da državi članici ali državi pristopnici nudi učinkovito pomoč pri njenih prizadevanjih za odpravo posledic hude naravne nesreče. Prek tega sklada, ki ni vključen v proračun EU, je lahko letno na voljo do 500 milijonov evrov (po cenah iz leta 2011) za dopolnitev javnih izdatkov prizadetih držav članic za nujne ukrepe.

PRORAČUN IN DOSEŽKI

Solidarnostni sklad Evropske unije je bil ustanovljen z Uredbo št. 2012/2002 z dne 11. novembra 2002 v odgovor na uničujoče poplave, ki so poleti leta 2002 prizadele srednjo Evropo. Od takrat je finančno pomoč iz sklada prejelo 24 evropskih držav, ki jih je prizadelo 80 naravnih nesreč (vključno s poplavami, gozdnimi požari, potresi, neurji in sušami), v skupni vrednosti, ki presega 5 milijard evrov.

A. Področje uporabe in upravičenost do sredstev

Namen Solidarnostnega sklada Evropske unije je predvsem nuditi pomoč ob hudih naravnih nesrečah, ki imajo resne posledice na življenjske razmere, naravno okolje ali gospodarstvo v eni ali več regijah države članice ali države pristopnice. Naravna nesreča velja za hudo, če (v državi članici ali pristopnici) povzroči neposredno škodo, ki je ocenjena na več kot 3 milijarde evrov (po cenah za leto 2011) ali predstavlja več kot 0,6 % bruto nacionalnega dohodka države prejemnice. Opredeljena je tudi regionalna naravna nesreča, in sicer kot vsaka naravna nesreča v regiji iz skupine NUTS 2, ki povzroči neposredno škodo, ocenjeno na več kot 1,5 % bruto domačega proizvoda (BDP) regije. V smislu člena 349 Pogodbe o delovanju Evropske unije je prag za najbolj oddaljene regije 1 % regionalnega BDP.

1. Ukrepi

Pomoč iz Solidarnostnega sklada Evropske unije je dodeljena v obliki nepovratnih sredstev, ki dopolnjujejo javne izdatke države prejemnice in so namenjena financiranju ukrepov za odpravo škode, proti kateri se načeloma ni mogoče zavarovati. Nujni ukrepi, ki jih je mogoče financirati iz sklada so:

- takojšnja usposobitev infrastrukture in obratov na področju energetike, pitne vode, odpadnih voda, telekomunikacij, prometa, zdravja in izobraževanja;
- zagotovitev začasne nastanitve in financiranja reševalnih služb, da se zadovoljijo potrebe prizadetega prebivalstva;
- takojšnja zagotovitev preventivne infrastrukture in zaščita spomenikov kulturne dediščine;
- urejanje prizadetih območij, vključno z naravnimi predeli.

2. Predložitev vloge

Prizadeta država mora vlogo za pomoč iz Solidarnostnega sklada Evropske unije predložiti Komisiji najpozneje v dvanajstih tednih od prve ugotovljene škode zaradi nesreče. Oceniti mora skupno neposredno škodo, ki jo je povzročila naravna nesreča, njene posledice na prebivalstvo, gospodarstvo in okolje ter stroške potrebnih ukrepov. Navesti mora tudi morebitne druge vire financiranja in informacije o izvajanju zakonodaje Unije o preprečevanju in obvladovanju tveganja nesreč glede na naravo nesreče.

3. Izvajanje

Postopek dodelitve nepovratnih sredstev, ki mu sledi proračunski postopek, lahko traja več mesecev. Ko se sredstva odobrijo, Komisija sklene sporazum z državo prejemnico in izplača nepovratno pomoč.

Reforma iz leta 2014 državam članicam omogoča, da zaprosijo za predplačila, ki jih Komisija odobri glede na razpoložljiva sredstva. Predplačilo ne sme preseči 10 % skupnega pričakovanega finančnega prispevka iz Solidarnostnega sklada Evropske unije, najvišji mogoči znesek pa je 30 milijonov evrov.

Za uporabo nepovratnih sredstev in nadzor nad načinom njihove uporabe je pristojna država prejemnica, vendar lahko Komisija pri ukrepih, ki jih financira Solidarnostni sklad Evropske unije, opravi preglede na kraju samem. Nujni ukrepi se lahko financirajo za nazaj, vse od prvega dne nesreče.

Ukrepov, ki jih financira Solidarnostni sklad Evropske unije, ni mogoče dvojno financirati, zato mora država prejemnica zagotoviti, da se stroški, ki jih krije sklad, ne krijejo z drugimi finančnimi instrumenti Unije (zlasti ne z instrumenti kohezijske, kmetijske ali ribiške politike).

4. Uporaba nepovratnih sredstev

Država prejemnica mora nepovratna sredstva porabiti v 18 mesecih od datuma, ko so bila dodeljena, neporabljene vsote pa mora vrniti. Šest mesecev po poteku 18-mesečnega obdobja mora Komisiji predložiti poročilo o izvajanju, v katerem mora

navesti vse izdatke, za katere je prejela sredstva iz sklada, in vsa ostala finančna sredstva, vključno s plačili zavarovalnine in povračili škode tretjih strank.

5. Letno poročilo in nadzor Računskega sodišča

Evropska komisija vsako leto predstavi poročilo o delovanju Solidarnostnega sklada Evropske unije. Zadnje letno poročilo se nanaša na leto 2016 in iz njega je razvidno, da je Komisija tega leta prejela šest vlog: vlogo Grčije (potres na Lefkadi); vlogo Združenega kraljestva (poplave); vlogo Nemčije (poplave na Spodnjem Bavarskem); vlogo Cipra (suša in požari); Vlogo Portugalske (požari na Madeiri); in vlogo Italije (potresi). Komisija je odobrila vloge za vse navedene primere: za potres v Grčiji in poplave v Nemčiji so se leta 2016 uporabila sredstva iz Solidarnostnega sklada, za ostale štiri vloge pa so bile sprejete odločbe v začetku leta 2017. V skladu s tem letnim poročilom so bili leta 2016 končani štirje intervencijski postopki Solidarnostnega sklada.

Posebno poročilo Računskega sodišča iz leta 2012 je obravnavalo potres v mestu L'Aquila v italijanski deželi Abruci leta 2009. To je bila najhujša naravna nesreča, s katero se je moral sklad soočiti od svoje ustanovitve. Skupna zagotovljena pomoč je znašala več kot 500 milijonov evrov. V poročilu se ugotavlja, da so bili z izjemo enega posebej zapletenega projekta (CASE) vsi financirani projekti skladni z uredbo.

B. Reforma Solidarnostnega sklada Evropske unije leta 2014

Komisija je leta 2005 podala predloge za razširitev področja uporabe sklada in znižanje pragov za prejem finančnih sredstev, vendar jih je večina držav članic zavrnila. Da bi omogočila nadaljevanje pogajanj, je Komisija v svojem sporočilu o prihodnosti Solidarnostnega sklada Evropske unije 6. oktobra 2011 podala predloge za izboljšanje njegovega delovanja, vendar to ni pripomoglo k oživitvi razprave. Komisija je 25. julija 2013 predstavila nov zakonodajni predlog, ki je bil obravnavan po rednem zakonodajnem postopku. Po tem je začela veljati sprememba Uredbe (EU) št. 661/2014 z dne 15. maja 2014. Nova pravila o izvajanju Solidarnostnega sklada uvajajo naslednje elemente:

- hitrejši postopek izplačevanja sredstev, možnost predplačil in daljše roke, v katerih lahko države prejemnice porabijo razpoložljiva nepovratna sredstva (rok se podaljša z 12 na 18 mesecev);
- jasnejša pravila glede področja uporabe sredstev in upravičenosti do njih;
- večji poudarek na preprečevanju in ublažitvi posledic naravnih nesreč.

C. Ukrepi za poenostavitev, vključeni v uredbo omnibus

Kompleksna uredba omnibus (Uredba (EU, Euratom) 2018/1046 z dne 18. julija 2018, ki vsebuje spremenjeno finančno uredbo in hkrati spreminja več uredb) vključuje poenostavljene postopke za uporabo (predlogi sprememb proračuna) in prenos odobritev za prevzem obveznosti za Solidarnostni sklad Evropske unije ter njihov samodejni prenos v naslednje proračunsko leto.

VLOGA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Evropski parlament je v resoluciji z dne 15. januarja 2013 o Solidarnostnem skladu Evropske unije, izvajanju in uporabi^[1] poudaril velik pomen tega sklada kot orodja, ki Uniji omogoča, da se odzove na hude nesreče. Hkrati je kritiziral nesprejemljivo dolga obdobja, ki pretečejo, preden se prizadeti regiji ali državi članici zagotovi pomoč. Predlagal je, naj se ta obdobja skrajšajo tako, da se poenostavijo potrebni postopki in omogočijo predplačila, kar se je upoštevalo v novem zakonodajnem predlogu, podanem julija 2013. V predlogu Komisije so bili upoštevani tudi drugi predlogi Parlamenta, na primer naj se jasneje in natančneje opredelita pojem nesreče in področje uporabe sredstev, da bi se zmanjšali pomisleki mnogih držav članic, ki nasprotujejo reformi tega instrumenta EU.

Na podlagi navedenega predloga, ki ga je Komisija podala julija 2013, sta tako Parlament kot Svet oblikovala svoji stališči, ki sta bili osnova za začetek medinstitucionalnih pogajanj februarja 2014. Kompromisni dogovor je bil dosežen po treh sejah v prvi obravnavi po rednem zakonodajnem postopku. Nova pravila so začela veljati junija 2014.

Parlament je v pogajanjih odločno zagovarjal mehanizem predplačil. Nova določba, ki jo je Svet najprej zavrnil, je vključena v doseženi kompromis (upošteva se prag, določen v predlogu Komisije, in sicer 10 % do zgornje meje 30 milijonov evrov).

Kar zadeva prag upravičenosti do sredstev za regionalne nesreče, je v končnem dogovoru ohranjen prag 1,5 % regionalnega BDP v skladu s predlogom Komisije, vendar je Parlamentu za najbolj oddaljene regije Evropske unije uspelo zagotoviti nižji prag 1 % BDP. Med drugimi dosežki so podaljšanje roka, v katerem lahko države članice oddajo vloge, na 12 tednov (Komisija in Svet sta zagovarjala rok 10 tednov), uvedba šesttedenskega roka, v katerem mora Komisija odgovoriti na vloge, in podaljšanje obdobja za uporabo sredstev iz Solidarnostnega sklada na 18 mesecev (Komisija in Svet sta zagovarjala rok 12 mesecev).

Sredstva načeloma ne krijejo tehnične pomoči, vendar je zaradi stališča Parlamenta prišlo do odstopanja od te določbe, kar se je nato upoštevalo pri sklepanju kompromisa: krijejo se lahko le stroški za tehnično pomoč, ki so neposredno povezani s pripravo in izvajanjem projektov.

Parlament je v resoluciji z dne 1. decembra 2016 o Solidarnostnem skladu Evropske unije: ocena^[2] poudaril pomen pregleda leta 2014, pri katerem je uspelo odpraviti blokado v Svetu, hkrati pa je pomenil zapozneli odgovor na ponavljajoče se zahteve Parlamenta za večjo odzivnost in učinkovitost pomoči, da bi zagotovili hiter in pregleden odziv in pomagali ljudem, ki so jih prizadele naravne nesreče.

Parlament je pozdravil nove določbe, ki jih je predlagala Komisija v zgoraj navedenem predlogu omnibus, in kot sozакonodajalec v okviru rednega zakonodajnega postopka podprl spremembe, ki so privedle do poenostavitve in lažje uporabe sredstev.

[1]UL C 440, 30.12.2015, str. 13.

[2]UL C 224, 27.6.2018, str. 140.

Marek Kołodziejski
01/2020

